

NYELVPOLITIKAI ÉS JOGI TERMINOLÓGIAI KÖZFELADATOK AZ OFFI GYAKORLATÁBAN

Sorozatszerkesztői előszó

A 21. század a fordításslágerálóatókat és a nyelvi közvetítőket egyaránt új próbatételek elé állította. A technikai fejlődés okozta kihívások mellett egyéb konfliktusokkal is (háború, menekültek, gazdasági válság) szembe kell néznie a világnak. A 154 éves múltra visszatekintő állami fordítóiroda számos intézkedést, humanitárius lépést tett a nyelvi közvetítés területén, miközben ellátja fő feladatát, a hiteles fordítást és a fordításhitelesítést. Mindközben keressük a választ arra is, hogy milyen tényezők befolyásolják az állami nyelvi közvetítést és a köztulajdonú fordításslágerálóató hatékony válságkezelését, és mi mindent tehetünk a nyelvi közvetítés, a fordítók és a tolmácsok helyzetének erősítéséért, továbbképzésükért, azaz feladatellátásuk modernizációjáért. Azt tudjuk, hogy a csapatmunkának, a gyors reakció mellett a többnyelvű kommunikációnak, a kivételes emberi magatartásnak, az empátiának és a szervezettségnek óriási szerepe van a konfliktusokban végzett nyelvi közvetítésben (Németh–Szoták 2023), és az OFFI által szervezett konferenciák, képzések, workshopok és munkaértekezletek (pl. belső szakmai napok az egyazon idegen nyelvvvel dolgozó kollégák összefogásával) nemcsak a közreműködő szakmunkatársaknak, hanem az OFFI projektmenedzsereinek is nagy stabilitást nyújtanak. Ennek köszönhetően projektmenedzsereink nagyobb biztonsággal választanak olyan fordítót, lektort vagy tolmácsot a soron következő fordítási projekthez, akiről tudják, hogy részt vesz az állami fordítóiroda továbbképzéseiben vagy látogatja nyelvi közvetítői vagy „awareness”-képzést is nyújtó rendezvényeit.

A Holland Nyelvi Intézet vagy a Holland Nyelvű Terminológiai Tudásközpont jó példa egy olyan intézményi tudás erősítésére, amely a teljes szakfordítói kört támogathatja. Nemcsak a terminológiával foglalkozó magánszemélyek, de a szervezetek számára is információt és segédanyagokat nyújt, emellett a központ évente több alkalommal ad ki hírlevelet, amelyben a világban zajló terminológiai folyamatokról és eseményekről számol be. Ugyan az OFFI a külfordítói számára hírlevél formájában nem nyújt rendszeres híradást, a dolgozói számára havi rendszerességgel kiadott belső hírlevél évek óta önálló rovatot szentel a lektorátus szakkérdéseinek, a nyelvtechnológiai és a nyelvi közvetítői ipar innovációinak, aktualitásainak, így beszámol konferenciákon és nemzetközi kapcsolatokat ápoló rendezvényeken való részvételtől, miközben az OFFI hivatalos weblapján számos nyelvi, szakmai hír is napvilágot lát (www.offi.hu/hirek).

Az etikai kódexek – így az OFFI etikai kódexe is – a tisztesség, a szakszerűség és a titoktartás azon követelményeit fekteti le, amelyeket az OFFI-val bármely jogviszonyban álló minden munkavállalónak figyelembe kell vennie és be kell tartania. Az etikai kódex

– a jogszabályokkal és a belső szabályzatokkal korrelációban – tartalmazza a megfelelő munkahelyi kultúra és társasági működés megteremtéséhez szükséges alapelveket, magatartásmintákat és viselkedésformákat, és leírja a közszolgálati szemléletmód elvárásait. Ez utóbbiba és a szakszerűség kritériumába egyaránt beleértendő a tudásmegosztás igénye és a szervezet iránti elkötelezettség is, hiszen az OFFI a magyar közigazgatás közfeladatot ellátó szereplőjeként felelős azért, hogy a nagy mennyiségű nyelvi közvetítési feladat ellátása közben felhalmozódó ismeretanyagot megossza és elérhetővé tegye a szakma számára. Bár a hivatalos holland terminológiapolitikában mindezidáig kevesebb figyelem irányult a jogi terminológiára, Kántor-Faragó tanulmánya rámutat arra, hogy a gyakorló terminológus vagy fordító számára mégis kell egy rendszerezett forrás (pl. ENT-adatbázis), amely a munkájához kiindulási alapot jelenthet.

Spanyolország nyelvi palettája színes képet mutat: soknyelvű ország lévén mégis a katalán, a baszk és a galego státuszát tekintve Spanyolországban ún. társhivatalos, nem pedig hivatalos nyelvnek minősül, így nem szerepel az Európai Unió hivatalos nyelveinek sorában sem. Sermann kiemeli, hogy e színes nyelvi palettát a baszk EUSKAL-TERM, a Terminesp projekt vagy akár az IATE és a Termium Plus is támogatja, ami fontos a szakmai fejlődéshez és az egységes minőségű fordítások elkészítéséhez. A TERM-CAT felelős szervezetként együttműködik a terminológiai munka mellett elkötelezett spanyol és nemzetközi szervezetekkel, a soknyelvű terminológiai munka támogatója, továbbá szoros kapcsolatot ápol egyetemekkel, a terminológiai projekteken részt vevő szakemberekkel, és a gyakorlati helyek biztosításával a terminológia, a bölcsészettudományok, valamint fordító- és tolmácsolás területéről érkező hallgatók számára az egyetemi képzésekhez is hozzájárul.

A 100%-ban köztulajdonú állami fordítóiroda magyarországi jelenlétét is jellemzi a felsőoktatási intézményeknek nyújtott erőteljes támogatás, amelynek során magyar vagy külföldről érkező (pl. Erasmus révén a határon túli területekről idelátogató és a magyar nyelvet is ismerő) hallgatókat fogad. Az őket befogadó egyetemi képzőhelyekkel kötött együttműködési megállapodás alapján az OFFI saját gyakornoki programjában lehetőséget biztosít a nyelvi közvetítői képzésben részt vevő hallgatók számára. A diákok általában 4–6 hetet töltenek a fordítóirodában, miközben megismerkedhetnek a szervezetben folyó hiteles fordítással, illetve a CAT-eszközzel végzett fordítási folyamatokkal, a terminológiamenedzsmenttel és a fordítók profi terminológiai kiszolgálásának gyakorlatával, azaz csupa olyan hasznos és hasznosítható ismerettel, amelyet az OFFI a piac elvárásaihoz igazított.

Az OFFI fő tevékenysége a fordítás és a hitelesítés, amely emberi erőforrások igénybevételén alapul. Ezen erőforrások hatékony pótlása az OFFI több évtizedes kihívása, amellyel már elődje, a 154 évvel ezelőtt megalakított Központi Fordító Osztály is küzdött a 19. század vége óta. Az utánpótlás-nevelésre és a rendelkezésre álló szakismeret átadására mindenhol intézményesített keretet érdemes kialakítani, amelynek erős tartóoszlopa például az OFFI gyakornoki programja, valamint a pályakezdő és az OFFI-

hoz bekerülő fordítók számára kialakított intézményi mentorprogram. Az OFFI jogszabályokban biztosított feltételekkel foglalkoztatja a gyakornokokat az év minden szakában – budapesti központja mellett az országos irodahálózat vidéki fiáléit is bevonva a gyakornoki képzésbe. A szervezet a gyakornokkal a gyakorlat idejére gyakornoki szerződést köt. Így a hallgatók a megrendelések teljesítésébe is bevonhatók, igazi fordítási megrendeléseken gyakorolhatják az utószerkesztést, a terminológiai munkát vagy a fordítást, beleértve az ezzel járó valódi üzleti szempontokat és gyakorolva az ezzel járó fordítói stressz helyes kezelését is. Évente átlagosan több tíz gyakornok is érkezik az ország egyeteméről, hogy személyesen, online vagy hibrid módon eltöltsön közel másfél, szakmailag tanulságos hónapot az ország legnagyobb fordítóirodájánál. A jelentkezők kiválasztása szigorú szempontok alapján történik.

Palásthy hangsúlyt helyez írásában arra, hogy a terminológiapolitika közvetlenül kapcsolódik az állam korpusztervezési politikájához, amely rendszerint a nyelv lexikai területén történő átalakításokat célozza, és a nyelvpolitika hagyományos – jogalkotási, oktatási, média, kulturális, gazdasági stb. – elemei mellett az alkalmazott terminológia önálló összetevőjeként jelenik meg. Ezzel egyetértve az állami fordításhitelesítésért felelős szervezet is fontosnak tartja a terminológiapolitika – akár formális, akár informális – alakításában való aktív részvételt. A IUSTerm Plus projekttel az elmúlt években az OFFI stratégiai fókuszában szerepelt egy terminológiai adatbázis építése, és napjainkban az OFFI nemcsak a több mint 60 000 terminust tartalmazó jogi és közigazgatási terminológiai adatbázisát használja a fordítási projektek során az egységes minőség érdekében, de terminológiai tárgyú kiadványaival részese a magyar terminológiastratégiát alakító szakmai körnek is. Az igazságügyi terminológiastratégia egy általános nyelvstratégia részeként képzelhető el (Németh–Szoták 2023), amelyhez a jogi és közigazgatási terminológiával összefüggő szakfeladatok ellátásával az állami fordítószolgálat is szorosan tud kapcsolódni. Sőt! Saját szerkesztésű terminológiastratégiai kiadványaival az OFFI a magyar mellett számos nyelven igyekszik elősegíteni az aktuális terminológiai szakpolitikák megismerését, így a jelen kötettel a holland, az orosz, a spanyol és a portugál ekvivalenseket bemutató adatközléssel tud hozzájárulni a nyelvi közvetítők szakmai fejlődéséhez.

A nemzetközi kitekintés is megvalósul így, hiszen az idegen nyelvi megfeleltetések alapján használatra javasolt terminusok felsorolása négy idegen nyelven történik, amely szakmailag magasan képzett, számos, gyakorlati tapasztalattal rendelkező jogi és nyelvi lektor bevonásával készült. Az idegen nyelvi ekvivalensek közül olykor több is szerepel, mert ez a könyv nem előíró, hanem leíró jellegű terminológiai szemléletmód alapján készült el az OFFI magasan képzett terminológusainak közreműködésével, a terminusgyűjteményben szereplő terminusokhoz fűzött szerzői magyarázat szerint.

Bízom abban, hogy a kedves Olvasó haszonnal forgatja majd az állami fordítószolgálat legújabb kiadványát, amely folytatja azt a kiváló hagyományt, amellyel elődeink, az egykori igazgatók, a szakmai vezetők és a lektorok igényességre törekvő szemléletet tartja fenn a szakmai nagyközönség és a fordításhitelesítésben közreműködő

szakmunkatársi kör javára. Célunk, hogy az OFFI Akadémia legújabb kiadványával azt is megmutassuk, hogy a nyelvpolitikai és a jogi terminológiai közfeladatok milyen átfogó, komplex gondolkodást és intézkedést igényelnek, és mekkora felelősség az ezzel való foglalatосkodás bármely szervezet vagy csapat számára.

Budapest, 2023. október 26.

DR. NÉMETH GABRIELLA PHD
VEZÉRIGAZGATÓ